

LENKA HORŇÁKOVÁ-CIVADE

GRÓFKA

Přeložila Lenka Horňáková-Civade

ARGO

LENKA HORŇÁKOVÁ-CIVADE

GRÓFKA

Z francouzského originálu *Une verrière sous le ciel*,
vydaného nakladatelstvím Alma v roce 2017,

přeložila Lenka Horňáková-Civade.

Přebal s použitím obrazu autorky navrhl
a graficky upravil Libor Batrla.

Odpovědná redaktorka Ivana Tomková.

Jazykové korektury

Michaela Šmejkalová a Marcela Wimmerová.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3, www.argo.cz,

roku 2019 jako svou 3 856. publikaci.

Vydání první.

Vytiskla tiskárna CPI Moravia Books.

ISBN 978-80-257-2753-9

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

1.

„Nástup, honem, nastupujte. Pospěšte si, no tak.“

„Máte všichni pasy?“

Ze všech stran šumí radostné hlasy, na poslech veselé, přesto v nich zní trocha jakéhosi neurčitého pocitu konce.

„Ty taky, nastup si.“

„No tak, šup... to víš, už to skončilo...“

„Neslyšíš? Tak nastupuj!“

V žádném případě nenastoupím, ani náhodou. Nechci.

„Pospěš si! Čeká se už jen na tebe.“

Teď spustili všichni. Z hlasů se vytrácí klid, sílí, skřípou, zadrhávají se, z některých zaznívá hrozba, jiné jsou téměř prosebné.

„Co to má znamenat? Musíš nastoupit.“

„Koukejte, jak kroučí hlavou!“

„Nesmysl. Musí nastoupit.“

„Možná je ještě nemocná?“

„Zbláznila se, ona se dočista zbláznila.“

Jsou to jen hlasy, hned jak utichnou, ztratí na významu. Jediný důležitý, ten v mém nitru, říká „ne“. Nechci poslechnout. Blázen nejsem já. Ale ta myšlenka, úplně odlišná od všech ostatních, ano, ta bláznivá je: Co se stane, když do toho vlaku nenastoupím?

Tahle myšlenka mi zvoní v hlavě, hučí v uších, potí se mi kvůli ní ruce, a dokonce mi vykouznila úsměv na rtech, přestože teď není na usmívání vůbec ta pravá chvíle. Pochopí to špatně. Nečekané úsměvy se někdy špatně vykládají, toho jsem si už všimla.

Prvnímu „ne“ nevěřili. Vrtěla jsem znovu a znovu zamítavě hlavou. Po počátečním výbuchu křiku a následném krátkém váhání si konečně připustili, že to myslím vážně. Výsledek se dostavil okamžitě. Na nástupišti sílí zmatek a přitahuje pozornost lidí. Začínají se kolem nás shlukovat. Vlak má už aspoň čtvrt hodiny zpoždění. Ve vagonu se u stáhnutého okýnka mačká skupinka mládežníků, vyčkávají a jejich zvědavost se mísí se strachem. Nemají strach o mě. Ale za mě. Jsem pevně rozhodnutá, jen občas zavrtím hlavou. Lidi kolem mě pokřikují, rozhazují rukama, snaží se mě zastrašit, ale nezmůžou nic. Nic. Klíčem k jejich bezmocnosti je jedno datum, datum mého narození. Dnes je 21. srpna 1988, mám narozeniny, je mi osmnáct let, jsem dospělá. Ode dneška za sebe rozhoduju já.

* * *

Průvodčí přivolává posily, evidentně jde o vyšší šarže. Dav se nejdřív trochu zklidní, pak ale nervozita rychle znovu vystoupá. Vyjednává se. Rychlý pohled na hodiny. Průvodčí v bílé čepici halas rázem utne písknutím na píšťalku. Vlak se dává do pohybu a svět, můj svět, můj život, moje minulost a taky můj kufr narvaný k prasknutí, to všechno je ve vlaku a to všechno opouští nádraží a s tím vším se loučí dojatá a zároveň rozpačitá vyprovázející delegace.

Líbilo by se mi, kdyby vlak mizel v kovovém hřmotu, zdůrazněném dramatickým skřípěním a stupňujícím se supěním, a přitom by se halil do bílého kouře, lehkého jako čerstvě odrané husí peří vysypané z roztržené peřiny. Jako na obrazech od Moneta. Takový kouř se už nevidí, a je to škoda. Některé odjezdy by to dost vylepšilo.

Líbilo by se mi, kdybych byla na prázdném nádraží a na nástupišti sama, a líbilo by se mi mít oči plné slz a ztěžklé srdce. Ale nic takového. Na nádraží není člověk nikdy sám. Nevím nic o světě a nemám žádnou zkušenost o životě v zemi, v níž jsem se ocitla, stále nevycházím z údivu z toho, že tu jsem. Moje jediné znalosti, pokud se to tak dá nazvat, jsou pravděpodobně nepřesné, určitě přežitě. A jak by taky ne, vždyť pocházejí z románů, z několika málo filmů a z příběhů, které jsem sama sobě vyprávěla v naší městské knihovně, kam jsem se chodila mazlit s knihami o umění.

Zmatení delegáti, pozůstalí na nástupišti, nevědí, co si počít. Jejich slavnostní důležitost vyrchala, jakmile vlak zmizel z dohledu. Stala se z nich skupinka obyčejných občanů, z nichž někteří na mě mluví soucitně, jiní zlostně, a všichni naprosto nechápavě. Pak se buď pomalu, rychle,

nebo váhavě začínají jeden po druhém – a někdy ve dvojicích – vytrácet, sem tam se někdo ohlédne, sem tam se někdo rozběhne a vmísí do davu, jako by se obával, že bude s tím incidentem spojován.

Jistě, s tímto „bodem“ se nepočítalo, nebyl v plánu, nebyl zapsán v programu. Náhle si uvědomuju, jak moc se někteří z nich museli takovéto nechtěné situace obávat.

Mělo by mi být upřímně líto, že kvůli mně budou mít potíže, ale pro mě je podstatné jen a jen to, že jsem tady. A k tomu jsem potřebovala svůj pas. To kvůli němu jsem se vydala až na nádraží. No, a teď ho mám.

Pasy nám sebrali před týdnem, když jsme přijeli do Francie, a slíbili, že nám je vrátí až na zpáteční cestu, při nástupu do vlaku. Říkali nám, že je to pro naši bezpečnost. Bylo to pro tu jejich. To abychom jim neutekli během pobytu v prázdninovém táboře, který organizovala Jeunesse communiste française kdesi na zapadlém venkově. A ta delegace na rozloučenou, celé to jejich obklíčení sloužilo jen k tomu, aby nám „pomohli“ nastoupit do vlaku.

Z pobytu v táboře si nepamatuju vůbec nic, jako by se ani nekonal. Jako bych byla v nějakém nekonečném tunelu, v němž vládla jen horečka, kterou jsem dostala hned při příjezdu. Celou dobu jsem proležela v posteli, ale téměř jsem nezamhouřila oči a mezi návaly na zvracení a nočními můrami, které byly víc než živé, jsem se třásla horčostí. Jedinou výhodou toho těžkého a zamlženého týdne bylo, že jsem byla omluvená ze všech kolektivních akcí.

Teď však bylo načase, abych se vzpamatovala. Konečně jsem na nástupišti se svým malým batůžkem osaměla. Jednu chvíli mám chuť skočit do prvního vlaku, který zrovna vyráží k neznámému cíli, ale neudělám to. Jsem přece jen na Východním nádraží, a jestli něco nechci, tak odjet směrem na východ. Odtud jsem totiž přijela. Z Východu pocházím.

Protáhla jsem se. A taky se vydávám z nádraží pryč. Pěšky.

Procházím halou, s každým krokem se stávám míň a míň viditelná, víc a víc anonymní, a nakonec si mě už nikdo nevšímá. Má chůze je lehčí a lehčí, zvedám zrak a nad sebou vidím velkou fresku: *Odjezd pěšáků* od Alberta Hertera, upřesňuje cedulka. Dlouze si ten horečnatý odjezd prohlížím. Těžce supící vlak odváží do Velké války mladé muže a chlapce, včera ještě bezstarostné a s jásavou budoucností, dnes převlečené za vojáky. Jak velkou měli naději na návrat? Tak maličkou..., dnes už to víme. Rodiče i náhodní chodci jim mávají na rozloučenou. Loučení je to mučivé, rozpolcené mezi bolest, pochopitelný strach, že vidí své dítě naposledy, a hrdost, že jejich předem ztracený syn jede bojovat za vlast a mír... slavný odjezd... všude květiny a kapesníky, do kterých se ukrývají city... naděje. Směs romantismu a hrdinství. Patetické hrdinství. Jako bych slyšela otce: „Nejhorsí hrdinové jsou vždycky patetičtí.“ Co on o tom může vědět? On nikdy hrdina nebyl. Zato byl často patetický a vždycky přísný. Obrněný proti citům.

Otrásla jsem se. I já jsem takhle před týdnem odjížděla. Rodiče mě vysílali na prázdninový tábor. Výjimečně byli zajedno. Úžasem jsem oněměla a oni si to vyložili jako souhlas. Ráda bych se vzbouřila, jen jsem nevěděla, jak z té bezvýchodné situace ven. Neodjet znamenalo zůstat s nimi. Odjet pro změnu ohnout záda, poslechnout. Ne, hezký vztah jsme tedy neměli, vládla u nás mrazivá atmosféra, hádali jsme se, dveře práskaly, nepadala moc vroucí slova. Celý poslední rok byl jedna dlouhá a vyčerpávající bitva mezi mnou a jimi, a můj život se až doteď odvíjel v kulisách jedné dlouhé války mezi nimi.

V den odjezdu na Hlavním nádraží v Praze mě dokonale zaskočili. Dojalo mě, že se přišli rozloučit oba dva. Abych to skryla, zvedla jsem oči ke stropu nádražní haly, k takovému obrovskému skleníku. To jsou ale ladné křivky, říkála jsem si. Údržba nebude snadná, zajímalo by mě, jak se všechna ta skla myjí, špína ovšem procházející světlo proměňuje do sametova, no vida, špína, která zkrásluje! A heleme, poletují tu ptáci, hnízdí v koutech té obrovské skleněné střechy, která díky nim najednou ožívá. Zkrátka, myslěla jsem na kdeco, jen abych se nemusela dívat na rodiče. Zdálo se mi, že jsou také celí nesví. To, že tu vůbec byli oba dva, hodně znamenalo. Dokonce si vzali v práci volno. A pak tu celí dojatí přešlapovali a nevěděli, jak mě obejmout a políbit. Bezpochyby to bylo nedostatkem cviku, v naší rodině se žádné citové projevy nepěstovaly. Myslela jsem si, že rozloučení proběhne rychle, tak nějak

formálně, s těkavým pohledem kolem dokola a letmou pusou. Vážně mi přišlo, že to přehánějí. Neodjížděla jsem na frontu, jen na týdenní tábor.

Náhle mě oba silně objali a přitiskli k sobě a jeden po druhém mi šeptli do ucha tu neuvěřitelnou větu... ano, pořád jí nemůžu uvěřit, ale nechci na ni teď myslet. V tu chvíli jsem byla jako opařená, jako robot jsem automaticky zdolala tři schůdky do vlaku jedoucího do Paříže.

To bylo před týdnem. Dnes se k nim nevracím. Nena-stoupit do vlaku, to znamená zůstat tady a taky začít nový život. Nebo nový sen. Ano, ale jaký sen? Čí sen?

Vycházím z nádraží, z místa bez bližšího určení. Z místa někde mezi, z místa, kam jsme ještě nepřijeli ani z něj pořádně neodjeli, ať už by to bylo kamkoliv. Jako by nepatřilo do žádné země, je na pomezí uvnitř a venku. Nádraží má svůj vlastní rytmus, pravidla, vůni a zvuk.

Na prahu města mě okamžitě obklopí nový ruch, jiné světlo. Všechno je jiné. Než se do Paříže ponořím, pečlivě si prohlížím ceduli s mapou. Abych se někam umístila, abych někde byla. Červený puntík hlásí: „Tady jste.“ Co je psáno, to je dáno. Jsem tady.

Podle mapy město vypadá jako zamotané do klubíčka, město ve spirále, město hypnotizující, město, které všechno spolkne. K narozeninám jsem si nadělila pěší procházku po Paříži, nechávám se pohltit ulicemi. Můžu všechno, můžu jít dopředu, zatočit, vrátit se, zpomalit, běžet, nikoho a nic tu neznám, nevím kudy a kam ta či ona ulice vede. Každým dalším krokem dobývám kousek nového území. Čím víc čtu názvy ulic, z nichž každý zní jako

příslib nového dobrodružství, a jako takový skrývá nějaké tajemství, tím lépe a rychleji se ztrácím. Je normální, že jsem došla ke zdi.

Ve zdi je několik bran. Za zdí obrovská oáza zeleně a kamení. Záhadné město, ulice, třídy, náměstí, žádné obchody, žádný život, i když... hřbitov. Nadčasový, organizovaný a nepřehledný. Hroby, kříže, sochy, budovy, každíčký kámen sálá teplem, vydechuje ho do vzduchu, a tím rozechvívá listí na stromech.

Zdaleka tu nejsem sama. Lidé se jako přízraky toulají po zarostlých chodnicích skrytých pod stromy, jiní se modlí u hrobů, další někam spěchají, jako ten starý pán s dlouhým plnovousem, co si povídá sám se sebou a máchá u toho rukama. Potkávám několik párů i několik rodinek. Mnozí studují mapku. Pokud tu lidé chodí s plánkem, znamená to, že jde o velký a důležitý hřbitov. Asi jsem to pochopila. Návštěvníci hřbitova procházejí řady a sektory, hledají slavná jména. Čím slavnější člověk, tím slavnostnější kámen. Anebo jméno vyryté v kameni člověku tu trochu slávy zajišťuje? Toulám se a nehledám nikoho. Dnes je všechno tak neskutečné, mám pocit, že jsem tu jediná živá duše mezi všemi těmi slavnými i neznámými mrtvými, a říkám si, že setkávání s mrtvými na tak krásném místě je předzvěstí krásných setkání se živými. Chodím, chodím, žiju a chodím.

Jen já sama slyším, jak ve mně s každým krokem praskají neviditelné řetězy. Svazují mě, vážou mě k mému „předtím“, k němuž jsem se rozhodla nevrátit. Pomaloučku si uvědomuju rozsah svého rozhodnutí. Je obrovský. Náhle

se cítím vyčerpaná a sedám si na hrob jistého Modiglianiho, Amedea. Malíře.

Zavírám oči a pokouším se vybavit si, co o něm vím. Nic moc. Jeho jméno jsem už určitě slyšela, jistě jsem viděla fotku nějakého jeho obrazu. Ale nevybavuje se mi žádný, ani žádné datum. Čtu 1884–1920, čísla na náhrobních kamenech mluví všemi jazyky. Co říkají? Že Amedeo zemřel mladý a daleko od rodné země. Narodil se v Itálii, umřel ve Francii. Italský malíř, francouzský malíř? Nebo zkrátka jen malíř? Nápisy jsou v italštině, jeho „compagna devota“, Jeanne, zemřela tak mladá, v jednadvaceti letech?

Jaký byl jejich příběh? Pátrám v paměti. A vzpomínám si na plný černý tah, oválný obličej, poskrovnou barev, črty, jen pár forem, není toho moc...

Zvedám se. Není slušné vysedávat na příběhu lásky.

Slyším zvuk kroků ve šterku na chodníčku. Stojím a rozhlížím se kolem sebe. Atmosféra se změnila, ve vzduchu je cítit vlhkost, odstín kamenů mírně ztmavl, odpoledne se chýlí ke konci. Znovu zaslechnu něčí kroky, i dech, někdo tu je a náhle se přede mnou zjeví žena.

Nádherná, převyšuje mě, je impozantní. Jak tak stojí na kamenném schodu, je alespoň o dvacet centimetrů výš, a to nepočítám vysoké podpatky, způsob, jakým se suverénně drží, a hlavně ten zelený, pronikavý pohled.

Je tak snadné ponořit se do té barvy hlubokého jezera. Utopit se blahem smíšeným s lehce znepokojující myšlenkou, že už nebude možné se dostat zpátky nad hladinu. Než se stačím nadechnout, žena mě pružně jako lvice obejde a přistoupí ke mně, jako by mě chtěla očichat. Není

to nijak příjemné. Její fyzická blízkost mi připomíná, že by se mi po emocích na nádraží, dlouhém pochodu Paříží a procházce na hřbitově hodila sprcha. Ano, sprcha s mýdlem, které pořádně pění! Jak můžu myslet na tak přízemní věci? Za to může ona, tak blízko u mě, připomíná mi pach mého vlastního těla. A taky že mám hlad.

Notnou chvíli stojíme tváří v tvář. První dojem až nadpřirozené krásy se vytratil. Ženiny rysy jsou teď tvrdé, nesusměrné, ledaže by si tak zahrávaly stíny listoví roztančeného ve vánku, které jí na obličejí tvoří znepokojivé odrazy.

Žena v ruce drží pas, pomalu jím listuje. Můj pas! Jak to provedla? Když mě obcházela, musela mi rukou prohledat kapsy šortek, šikovní holka! A dřív, než jsem stačila cokoli říct, se jí na tváři rozzářil velký úsměv.

Kdo je ta žena?

Prsty princezny, oči tygřice, rysy světice, nese se jako královna, má pohled generála, úsměv přítelkyně, obklopuje ji rajská vůně. Musí to být nějaká víla, není skutečná, běží mi hlavou.

„Jak se může někdo ztratit mezi hroby, když je z Prahy? Podívejme, Ana, s jedním ‚n‘, taková jedna československá Ana. Rozumíš francouzsky?“

Chci jí odpovědět, ale ne, jen se ptá, jestli rozumím. Zvedám ruku, vrtím hlavou, ano i ne, rozumím, ale kdyby mohla mluvit pomaleji, a taky mi vrátit můj pas, prosím, už jsem se dnes jednou o něj musela bít, a kdyby mi mohla říct, co je zač a co po mně chce.

Usmívá se a já jí čím dál víc důvěřuju. Není to rozumné. No a co? Když je člověk v Paříži, tak nemá být rozumný.